

Szabolcs István
1924 - 1997

1997. augusztus 10-én nagy veszteség érte a világ és hazánk talajtani szakembertársadalmát: itthagyt minket Szabolcs István. Sokan gyászolják Őt és Vele együtt eltávozott feleségét, Darab Katalint: tisztelők, munkatársak, kollégák, tanítványok, vitapartnerek, barátok, ismerősök, Magyarországról és külföldről egyaránt.

Szabolcs István 1960-tól haláláig volt főszerkesztője az „Agrokémia és Talajtan”-nak. Határozott szakmai profilt adott a folyóiratunknak, következetesen ügyelt tudományos színvonalára, harcolt hazai fenntartásáért, nemzetközi meg- és elismertetéséért.

Szabolcs István kiemelkedő tudós és markáns egyéniség volt. A világ mai rohanásában sajnos egyre ritkább széles körű általános intelligencia; fantasztikus nyelvérték és széles spektrumú nyelvtudás; csodálatra méltó olvasottság és szakirodalmi tájékozottság; briliáns memória, törésmentes logika, kitűnő absztraháló és lényeglátó képesség, problémaérzékenység; ötletgazdag kreativitás; érvekre alapozó vitakészség; legalábbis első pillanatban nem mindenkinek tetsző őszinte és érett kritikai szellem jellemezte tevékenységét. Mindenki elismerte olthatatlan tudásvágyát, az óriási ismeretanyagra alapozott tájékozódó képességét, magabiztosságát; a mérhetetlen szakmai lelkesedést, hivatásérzetet, fáradhatatlan szorgalmat, az Ő egészségi állapotában különlegesen csodálatos munkabírást; az életben és munkában tanúsított következeteséget, szívósságot, állhatatosságot.

A türkevei tanár szülői házából a Debreceni Egyetemre vezetett Szabolcs István útja. Itt végzett 1948-ban, majd lett az analitika-kémia tanársegéde, s kapott egyetemi doktori címet. Magyarország egyik első aspiráncsoportjával került Moszkvába, s szerzett ott kandidátusi fokozatot 1953-ban. Túrkevéen beléivódott földszeretete a talajok, közelebbről a szikes talajok felé vonzotta érdeklődését.

A Hortobágy talajairól írt monográfiája (kandidátusi értekezésének kibővített és átdolgozott magyar szövege) 1954-ben jelent meg. Hamar követte ezt „A vízrendezések és öntözések hatása a tiszántúli talajképződési folyamatokra” című könyve, amelynek anyagával 1959-ben szerzett tudományok doktora fokozatot. Kétéves szarvasi tevékenység után (1953-1954) 1954-től 1959-ig a Magyar Tudományos Akadémia Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetének igazgatóhelyettese, 1960-tól 1980 végéig az Intézet igazgatója, 1981-1995-ig tudományos tanácsadója. 1968-tól az ELTE Természet-tudományi Karának címzetes egyetemi tanára.

Életműve szinte egybeforr a szikes talajok képződésével, anyagforgalmi folyamataival, osztályozásával, térképezésével, hasznosítási és javítási lehetőségeinek tudományos megalapozásával. A Föld bármely országában ismerik nevét, elismerik ez irányú tudományos eredményeit. Iskolateremtő egyéniségére mindennél meggyőzőbb bizonyíték, hogy a világ szikkutatói közül sokan vallják vagy vallhatják magukat Szabolcs-tanítványnak. Részletes leírást és elemzést adott a Magyar Alföld, elsősorban a Tiszántúl szikes talajainak keletkezéséről; a sófelhalmozódás, szolonyecesedés és szologyosodás részfolyamatairól; szemléletes képet rajzolt a víz; a folyószabályozások, vízrendezések, majd öntözések szikesedésben betöltött sokoldalú szerepéről. Darab Katalinnal együtt megalkotta a „másodlagos szikesedés” elméletét, meghatározta annak feltételeit, és ennek alapján - közeli munkatársaival együtt - kidolgozta a talajvízből történő másodlagos szikesedés előrejelzés-rendszerét, amely lehetővé teszi az öntözés káros környezeti mellékhatásainak időben történő megelőzését, kivédését. A rendszer világszerte ismertté és elismertté vált. Eredményesen került gyakorlati felhasználásra a Kiskörei Vízlépcső és Öntözőrendszer talajtani szempontokat is figyelembe vevő tervezésénél. Szabolcs István nevéhez fűződik a szikes talajok korszerű osztályozási rendszerének kidolgozása, a „Szikes talajok világtérképe” program irányítása, koordinálása, Európa és Magyarország szikes talajai térképének megszerkesztése.

A magyar tudomány nagy nemzetközi elismerése volt, hogy a Nemzetközi Talajtani Társaság VIII. Kongresszusán (Bukarest, 1964) Őt választották a reaktívált „Szikes Albizottság” elnökévé. Megválasztása méltó elismerése volt a bukaresti kongresszus előtt Magyarországon megrendezett Nemzetközi Szódás-Szikes Szimpóziumnak. A Szimpózium frontáttörést jelentett az akkori időszak nemzetközi tudományos elszigeteltségében és Magyarországra vonzotta a kor gyakorlatilag minden neves szikkutatóját - Amerikától Ázsiáig, Ausztráliától Afrikáig. Gyakran ellentétes nézeteket valló tudományos iskolák legjelesebbjei kaptak itt nyílt vitafórumot, találkozhattak személyesen, ütköztethették nézeteiket egymással, és a Magyar Alföld különböző szikes talajainak realitásával. Az Albizottság-elnöki funkciót Szabolcs István 1982-ig töltötte be, amely időszak alatt a Szikes Albizottság a Nemzetközi Talajtani Társaság egyik legaktívabban működő, igazi tudományos közéletet teremtő testülete volt. 1974-ben a Nemzetközi Talajtani Társaság X. Kongresszusán (Moszkva) a Társaság főtítkárhelyettesévé választották, amely megbízást - háromszor újraválasztva - 1990-ig töltötte be. Akkor a Társaság tiszteletbeli tagjává választották. Azon kevesek közé tartozik a világon, akik 1956 óta a Nemzetközi Talajtani Társaság négyévenként

megrendezésre kerülő kongresszusainak mindegyikén részt vett, s azok meghatározó személyisége volt.

Szabolcs István a méltán világhírt kivívott szikkutatási eredményein kívül a talajtan számos más területén is maradandót alkotott. A hatvanas évek elején jelentős szerepet vállalt a nagyléptékű genetikai üzemi talajtérképezés hazai elterjesztésében. Szerkesztője volt „A nagyléptékű genetikai üzemi talajtérképezés módszerkönyve” c. alapműnek.

Tevékeny részt vállalt a UNEP Sivatagosodás Programjában, a Nemzetközi Műtrágyázási Szövetség (CIEC) tevékenységében és rendezvényein; az utóbbi években pedig a fenntartható mezőgazdasági fejlődés érdekében folyó nemzetközi tudományos programokban. Egyik kezdeményezője és szervezője volt a Rio de Janeiro-i Környezetvédelmi Világkonferenciát követő egyik legjelentősebb rendezvénynek, az 1992 őszi Budapesten megtartott „Soil Resilience and Sustainable Land Use” nemzetközi szimpóziumnak.

Páratlanul gazdag publikációs tevékenységét magyar és idegen nyelven megjelent 17 könyv és több mint 630 tudományos közlemény jelzi.

Húsz évig volt elnöke a Magyar Agrártudományi Egyesület Talajtani Társaságának. Tagja volt számos hazai és nemzetközi tudományos szervezet, társaság, szakértői testület vezetőségének, tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának. A Német Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává választotta. Tulajdonosa volt több magas állami kitüntetésnek, valamint a Dokucsájev, Tessedik Sámuel és Treitz Péter Emlékéremnek.

Szabolcs István életműjének kutatói, oktatói, vezetői tevékenysége során több generációnyi talajtani szakembert nevelt ki. Munkatársaival szemben mindig igényes volt. Sokat követelt. Irtózott a lassúságtól, határozatlanságtól, tehetetlenségtől, másra várástól. Buzdított nyelvtanulásra, olvasásra, szakismeret és általános műveltség szerzésre. Sugárzott belőle a szakmaszeretet és lelkesedés. Türelmetlenségét sokan félreértették, pedig abból mindig a „sértett” húzott hasznot; tanult meg többet, hibázott kevesebbet, haladt gyorsabban tudományos fejlődésében. A szó szoros értelmében vett iskolateremtő egyéniség volt. Sokan vagyunk és sajnós maradtunk hálával adósai.

Szabolcs István hirtelen távozott örökre, pótolhatatlan űrt hagyva maga után. Életműve azonban nem lezárt, mert vannak követői akik folytatni fogják. Az embertől azonban kényszerűen búcsúznak tanítványai, hazai és nemzetközi munkatársai, kollégái, vitapartnerei és szerzőtársai, munkáinak olvasótábor, Magyarország, Európa és a Világ talajtanosainak népes közössége.

VÁRALLYAY GYÖRGY